Ivan Duškov: Zvonění je jako vyběhnout do hor

Ivan Duškov: Zvonění je jako vyběhnout do hor

Na otázku, kým vším se cítí být, začal po chvilce Ivan Duškov s výčtem aktuálních aktivit. V prvé řadě stojí v čele Ústavu jazykové a odborné přípravy UK . Pak má řadu závazků z doby, kdy byl vedoucím oddělení poradců analýz a tvorby strategií na ministerstvu zdravotnictví, kde se stále podílí na průběhu reformy psychologické péče. Na úplný konec výčtu činností neopomene zmínit ani tu, kvůli které jsem jej požádala o rozhovor. Je už tři roky zvoníkem.

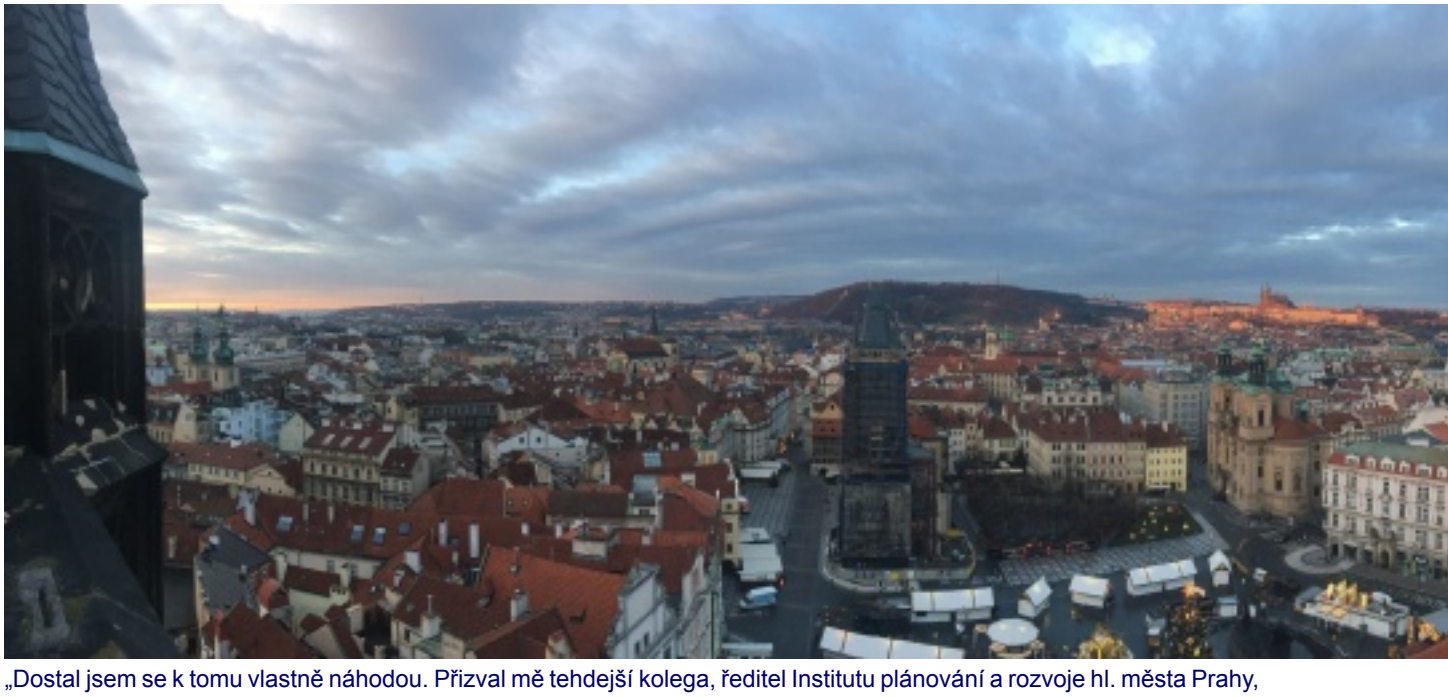

„Dostal jsem se k tomu vlastně náhodou. Přizval mě tehdejší kolega, ředitel Institutu plánování a rozvoje hl. města Prahy, který je zvoníkem už dlouhá léta," vrací se k začátkům svého působení v kostele Matky Boží před Týnem a v kostele svatého Havla na Starém Městě pražském Ivan Duškov. „Komunita zvoníků je u nás velice malá a uzavřená. V Praze nás působí zhruba dvacet ve dvou hlavních skupinách. Vedle lidí kolem Týnského chrámu jsou to zvoníci ze Svatého Víta na Pražském hradě," prozrazuje ze „zákoutí" své dobrovolnické profese.

Fyzická zdatnost nestačí

Zatímco v katedrále na Pražském hradě vyzvání Zikmund, zvon v Česku největší a zároveň nejtěžší *(hmotnost odhadována na 13,5 až 16,5 tuny)*, v Týnském chrámu je zvon se jménem Marie zhruba poloviční – váží „pouhých“ 6,5 tuny. Muž, kterého zpovídám, má pro ruční obsluhu zvonů nepřehlédnutelné fyzické předpoklady. Proto mě hned napadla otázka, zda právě skvělá tělesná konstituce byla vstupní podmínkou pro získání místa ve zvonici. „Fyzická zdatnost je samozřejmě výhodou. Řekl bych, že jde o nutnou, nikoli však dostačující podmínku. Pro netrénované osoby by byl problém už jen do zvonice vzhůru vystoupat. Vezměte si, že máte před sebou okolo dvě stě strmých schodů. Vyjít je a mít ještě síly na rozhoupání zvonu, to je docela záhul,“ připouští s lehkým úsměvem týnský zvoník, který se udržuje pravidelným cvičením i jinou každodenní všeobecnou tělesnou aktivitou. Není zarputilým jednostranně zaměřeným sportovcem a s úsměvem připouští, že ve svém věku již „nehodlá být olympijským medailistou“.

O zvonění

Jak se dále dozvídám, v téměř každém starším kostele jsou dva typy zvonů: jeden je automatický, s elektrickým pohonem, druhý je na pohon ruční. Ruční zvonění je fenomén s velkou etnograficko-kulturní hodnotou. Je považováno za nejlepší způsob rozeznívání zvonu, při kterém účast zvoníka zajišťuje splnění jeho úkolů v rámci bohoslužebného a liturgického obřadu.

Zvonění vychází z fyzikálních zákonů, nelze zvonit rychleji či zpomalit. Samozřejmě jistý druh improvizace je možné do hry dostat, ale i ta má své reálné možnosti. „Ideální je, když zvon obsluhuje čtyři až pět lidí najednou. Když je zvon v

okamžiku rozběhu, je jeden z nás pod ním. Drží srdce zvonu, aby jej ve správné chvíli doslova vyhodil. To proto, aby se neobjevilo jakési vynechání, které nepotěší žádného zvoníka. No a pak se zvoní a na konci zase brzdí. Poděkujeme si a máme čas chvíli se kochat pohledem z oken věže. A jdeme dolů," dozvídám se.

Den zvoníka

Vrcholem činnosti zvoníků jsou především hlavní křesťanské svátky, tedy Velikonoce a Vánoce. V tom čase lidé hromadně opouštějí město, aby sváteční dny mohli strávit na svých chalupách. Zvoníci naopak zůstávají a směřují do svého svatostánku. Vedle zavedených tradičních akcí se během roku pokaždé objeví další, ne bezvýznamné události pro rozhoupání zvonů.

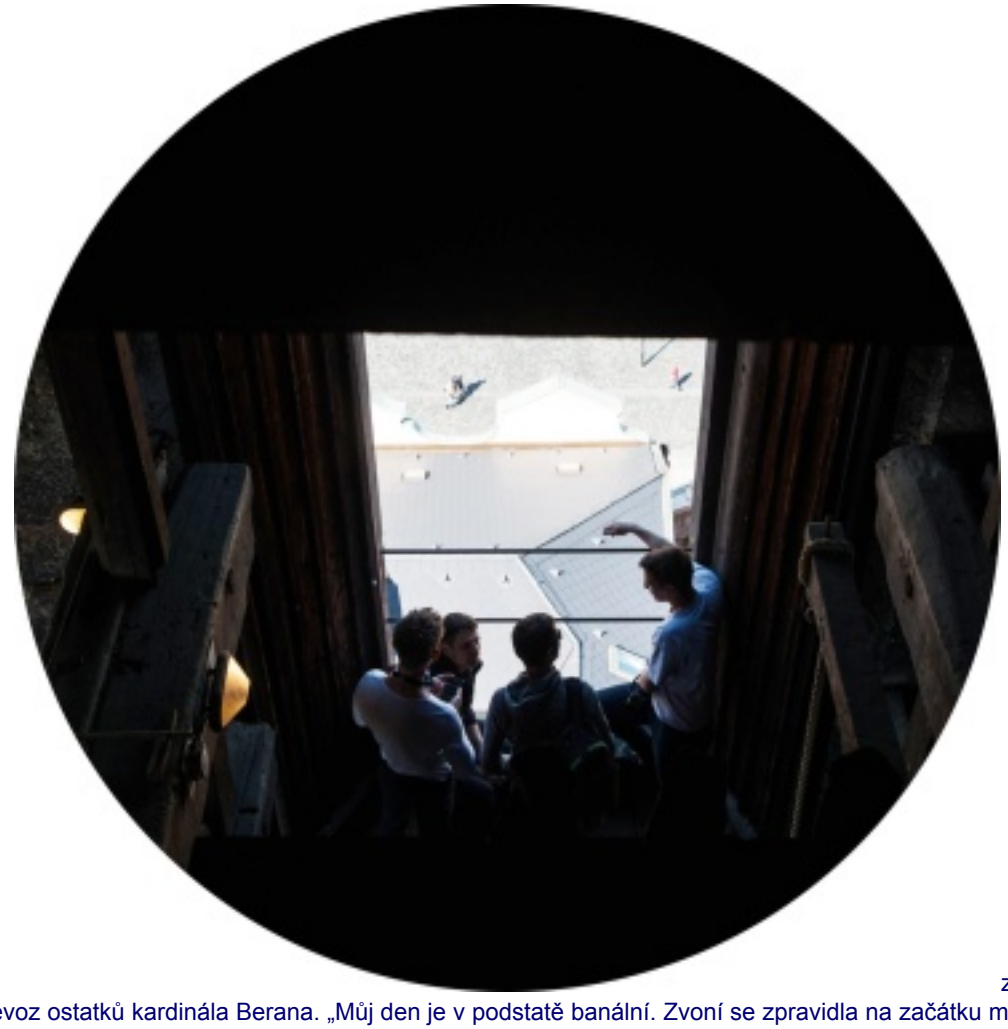

Letos třeba zvonění doprovázelo převoz ostatků kardinála Berana. „Můj den je v podstatě banální. Zvoní se zpravidla na začátku mše, což má své kořeny v historii jako svolávání lidí do kostela. Pak zvoníme na úplném konci," přibližuje Ivan Duškov. Znamená to být s dostatečným předstihem na místě a během několika minut vystoupat vzhůru. Ve zvonici je třeba nejdříve otevřít všechna okna, aby zvuk zvonů pěkně plynul městem. A pak už „jen" silně a zároveň s citem tahat a pět až patnáct minut zvonit.

Zvoníci mají předem smluvené signály, na které začnou zvonit. „Buď nám někdo z fary dá vědět, třeba místním telefonem, nebo je začátek předem přesně smluven na minutu. V první fázi se rozezvoní zvony automatické a my se k nim záhy připojíme s Marií, tedy zvonem s ručním pohonem," vypráví dál mistr zvoník a dodává: „Je přesně dáno, kolik odezev zazní. Třeba u stého výročí vzniku republiky by jich mělo zaznít sto." Usuzuji, že to musí být opravdu fyzicky náročné. Zvláště když si uvědomíte, že zvon má více než šest tun, zabrzdit jej není vůbec snadné, spíše nemožné. Vše se musí předem vypočítat a naplánovat.

Emoce jsou přítomny stále

Ivan Duškov přiznává, že ač se může zdát, že je zkušeným zvoníkem, každé jeho zvonění přesto stále doprovázejí emoce, které nezevšední: „Je to v prvé řadě dáno zvukem zvonu. Vždyť je to vlastně hudba, kterou zvon s mou pomocí vytváří. Ne nepodstatné je i místo a jedinečný výhled, který je mi pokaždé zprostředkován a který se neokouká. Jednak si uvědomuji tu nevšední atmosféru každého slaveného svátku a pak taky díky zvonění přijdu na jiné myšlenky a nechám se unést od každodenní, mnohdy stresující práce." Prý zažívá něco podobného, jako když se rozhodne vyběhnout do hor. Zvoněním získává nový životní impuls.

Snad Marie vydrží

Ke zvonu je třeba přistupovat s respektem, každá chybička by mohla mít své následky. Ale to si prý každý celkem záhy uvědomí, když se v blízkosti mohutné bronzové masy ocitne. Dokonce pokud se ten den některý ze zvoníků necítí zcela v kondici, přenechá zvonění některému z kolegů. Zvoníci si navíc musejí chránit i svůj sluch; zvonění by nebylo možné bez použití špuntů a sluchátek najednou.

Kondice zvonů a jejich zavěšení jsou samozřejmě pravidelně kontrolovány a čištěny. I proto že jim společnost dělají holubi. Navíc každý zvon má danou životnost, než se tzv. vytluče. Což má za následek zvonění v jiných tóninách. Zvonu Marie je 465 let *(v roce 1553 byl odlit Mistrem Jarošem z Brna)*, proto byl během svého života již několikrát natáčen, aby srdce při zvonění rovnoměrně opotřebovávalo spodní části zvonu, tzv. věnec.

„Pár desítek let nám snad ještě Marie vydrží," věří zvoník a doufá, že nenastanou nepříznivé okolnosti, které by se na dobré kondici zvonu s údajně nejhlubším hlasem ze všech zvonů v Praze mohly projevit.

PhDr. Ivan Duškov *studoval humanitní vzdělanost na Fakultě humanitních studií UK a veřejnou a sociální politiku na Fakultě sociálních věd UK, kde je v současnosti doktorandem a asistentem. Od počátku roku 2017 je ředitelem Ústavu jazykové a odborné přípravy UK. Zároveň působí jako poradce náměstka ministra pro zdravotní péči na Ministerstvu zdravotnictví ČR a předsedá Radě Národního ústavu duševního zdraví.*